

Dificultat probatòria de les denúncies que presenten els interns

A partir de l'examen de les queixes que han presentat els interns al Síndic de Greuges, s'han posat de manifest denúncies que es concreten en un ús de la força desproporcionat per part dels funcionaris, un rigor innecessari en l'aplicació dels mitjans coercitius o un tracte contrari a la dignitat de la persona.

L'obligació legal de l'Administració penitenciària de vetllar per la vida, la integritat i la salut dels interns (art. 3.4 Llei orgànica general penitenciària i 4.2 del Reglament penitenciari) implica el deure de garantir la seguretat i d'aconseguir una convivència ordenada als centres penitenciaris.

L'aplicació d'aquestes mesures també s'ha de conjugar amb el respecte de tots els drets fonamentals de què gaudeixen els interns i, per tant, cal intensificar els mecanismes de control i supervisió de l'actuació de l'Administració en aquests supòsits, pel fet que els interns es troben sotmesos a una relació de subjecció especial més intensa i amb més limitacions que els ciutadans lliures.

Els jutjats de vigilància penitenciària tenen la missió de salvaguardar els drets dels interns i de corregir els abusos i les desviacions que es puguin produir en el compliment dels preceptes del règim penitenciari. Així mateix, la Fiscalia de Vigilància Penitenciària intervé en el marc de la seva competència.

En l'àmbit de l'Administració, el Servei d'Inspecció també té una funció de supervisió del compliment de la normativa vigent i, en conseqüència, de les denúncies i les queixes que presenten els interns

Finalment, cal tenir en compte el paper de les actuacions dels jutjats i tribunals de l'àmbit penal en la investigació i la resolució de les denúncies presentades pels interns.

Sens perjudici de l'existència de tots aquests òrgans de control, és una realitat la dificultat que tenen, en l'àmbit de les seves competències, de constatar i de provar l'existència d'irregularitats en el tracte i el respecte dels drets dels interns.

En els últims anys, i fins a data d'avui, dels casos denunciats pels interns al Síndic, respecte dels quals la institució fa el seguiment

oportú, no consta que s'hagi produït cap sentència condemnatòria.

En l'àmbit administratiu, també es constata que les investigacions portades a terme pel Servei d'Inspecció conclouen gairebé sempre que no s'aprecien indicis de maltractament o d'irregularitat administrativa envers l'intern. Si pels mateixos fets denunciats s'obren diligències prèvies al jutjat competent, l'Administració procedeix a arxivar provisionalment la queixa en espera de la resolució judicial que es pugui prendre en un determinat cas.

En l'àmbit de les queixes i les denúncies que presenten els interns en què s'exposen conductes que atempten contra la seva dignitat, el Síndic també ha constatat la dificultat de provar els fets que es denuncien perquè sempre es basen sobre indicis, menys o menys raonables, sense que hi hagi, però, cap prova que sustenti el que denuncien.

Les investigacions estan condicionades per la presumpció de veracitat de què gaudeix el funcionari

Tanmateix, la situació de desigualtat en què es troba l'intern, la falta d'identificació d'algun dels funcionaris, la manca de dispositius d'enregistrament i emmagatzematge d'imatges en alguns espais, les motivacions estandarditzades i els informes mèdics sintètics, entre d'altres, fan que sigui gairebé impossible arribar a demostrar allò que els interns denuncien i, per tant, arribar a una versió diferent de la veritat oficial ja consumada.

En aquests supòsits, s'observa que els resultats de les investigacions que es duen a terme queden tamisats per la presumpció de veracitat de què gaudeix el funcionari de vigilància, la qual molt poques vegades es confronta amb el principi de proporcionalitat en l'actuació administrativa.

No obstant això, aquest any el Síndic ha estat coneixedor d'un cas en què el Servei d'Inspecció de la Direcció General de Serveis Penitenciaris ha adoptat mesures en l'àmbit disciplinari per l'actuació desproporcionada d'un funcionari de vigilància penitenciària. A banda de remetre la documentació de la

informació reservada al jutjat competent, s'ha incoat un expedient disciplinari al cap d'unitat del servei interior d'un centre penitenciari per una actuació que ha estat qualificada d'"inoportuna, improvisada i desproporcionada".

Aquestes mesures també han anat acompanyades de propostes de revisió dels protocols d'actuació en situació d'immobilització dels interns, i també d'intensificació de la formació

continuada i permanent dels funcionaris que hi són assignats.

El Síndic valora positivament aquestes conclusions i les mesures correctores que s'han adoptat sobre aquesta qüestió, tot i que ha fet notar a l'Administració la gravetat d'aquests fets. Així mateix, li ha demanat informació sobre si s'ha adoptat alguna mesura cautelar, amb la finalitat de garantir la normalitat del Departament Especial del centre en qüestió.

Queixa 04688/2010

Un intern va presentar una queixa en què denunciava que havia estat objecte de maltractaments al centre penitenciari on estava ingressat.

Segons la informació rebuda de la Direcció General, mentre es feia un escorcoll a l'intern, aquest es va aixecar adreçant-se contra els funcionaris amb intenció d'agredir-los, i va ser necessari que fos subjectat per evitar-ho utilitzant la força mínima indispensable.

Quant al motiu que s'adueix per justificar l'ús de la mínima força indispensable, el Síndic exposa a l'Administració que la conducta consistent a aixecar els braços amb la intenció d'agredir és del tot interpretable, i no un intent d'agressió o una agressió. En el relat de fets dels funcionaris enlloc no es diu que l'intern empenyés o tractés d'empenyer, sinó que simplement es negava a les ordres que li donaven els funcionaris.

El Síndic també exposa a l'Administració que l'incident s'ha d'observar des de la perspectiva que són tres els funcionaris que estan a soles amb l'intern i que, per tant, ell es troba en una situació de clara desigualtat. Alhora, es dona la circumstància que quan els funcionaris van informar l'interessat que se li faria un escorcoll integral, el cap de serveis no hi era present, i no va ser fins després que es va requerir la seva presència.

Queixa 05500/2011

Un intern va presentar una queixa en què denunciava l'agressió que havia patit a mans de diversos funcionaris del Departament Especial d'un centre penitenciari.

A més, l'intern de referència va ser entrevistat per mitjà de videoconferència. El dia de l'entrevista es va presentar amb un braç enguixat, amb diversos hematomes i amb problemes per respirar i parlar amb continuïtat.

El Síndic va posar els fets en coneixement de la Direcció General i, en un primer moment, es va fer saber a la institució que el Servei d'Inspecció havia decidit incoar una informació reservada per a l'esclariment dels fets. Més endavant, la Direcció General va fer saber a la institució les primeres conclusions de la informació reservada. Del contingut d'aquestes conclusions, se'n desprenen mesures que passen per posar els fets en coneixement de l'autoritat judicial competent, expedientar el cap d'unitat del Departament Especial del centre i proposar la revisió dels protocols d'actuació en situacions d'immobilització.